

Nr 544.

Av herr Hagård, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 223, angående bidrag till avlöning av landsantikvarier, m. m.

I prop. nr 223 har Kungl. Maj:t vid innevarande års riksdag framlagt förslag angående bidrag till avlöning av landsantikvarier m. m. och för detta ändamål föreslagit riksdagen att för nästkommande budgetår anvisa ett förslagsanslag av kr. 60 000: —.

Förslaget innebär ett försök att genom samverkan mellan staten och lokala intressen verkställa en omreglering av landsantikvariernas löner och sättet för lönekostnadernas finansiering och att få till stånd en bättre ekonomisk grund som stöd för kulturminnesvården i olika delar av landet. För närvarande finansieras landsantikvariernas löner på olika sätt, främst genom avkastningen av de särskilda lönefonder, som tillkommit genom tilldelning av lotterimedel med växlande belopp till denna verksamhets lokala organ. I regel finns i varje län eller landskap en särskild organisation, som omhänderhaver verksamheten för sitt område och anställer den befattningshavare, som anses erforderlig.

Älvsborgs län utgör emellertid ett av exemplen på avvikelse från denna alimänna norm. För närvarande bilda landskapen Västergötland och Dalsland tvenne landsantikvariedistrikt. I enlighet med vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens framställning föreslår Kungl. Maj:t en sådan jämkning i distriktsindelningen, att Skaraborgs och Älvsborgs län i stället skulle bilda var sitt distrikt.

Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund har en lönefond av 150 000 kr. För landsantikvariens avlöning skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag tillskott av statsmedel göras enligt de normer, som i propositionen angivits.

I södra länsdelen arbetar sedan år 1903 De sju häradernas kulturhistoriska förening, som med centrum i Borås skapat ett kulturhistoriskt museum med synnerligen värdefulla samlingar. Tillkomsten av dessa har varit beroende av initiativ och betydande ekonomiska uppostringar från enskilda personer, icke minst från den person, som till år 1939 var museets förste intendent — till en början oavlönad och de sista åren anställd mot en synnerligen blygsam ersättning. Vid nämnda tidpunkt voro samlingarna så omfattande och värdefulla, att föreningen ansåg sig förpliktad att anställa en fackutbildad tjänsteman för att tillvarataga kulturminnesvårdens intressen i denna bygd, som sedan gammalt varit centrum för hemslöjd och gårdfarihandel.

Det alltmer intensifierade arbetet har framför allt inriktats på undersökningar rörande den för området karakteristiska hemslöjden av olika slag samt dess utveckling över hantverk till industriell tillverkning. Här finns alltså alla de olika arbetsformerna vid sidan av varandra. Förarbeten för skapandet av ett textilmuseum i Borås har under sista åren bedrivits.

Sjuhäradsbygden bildar ett naturligt avgränsat område med alldeles speciella problem inom kulturlivet och med Borås som naturlig centralpunkt. Museets samlingar av föremål och arkivalier äro av den storleksordning och värde, att de ej kunna lämnas utan vård av fackutbildad person, och arbetsuppgifterna så särpräglade, att det är fullt motiverat, att statsmedel anvisas för avlöning åt föreningens intendent. Vitterhetsakademien har insett det berättigade i ett sådant krav, fastän den tydligen av försiktighetsskäl icke velat för närvarande sträcka sig längre än till det å sid. 30 i propositionen återgivna uttalandet: "Som ett framtidsönskemål ifrågasättes en uppdelning även av Älvsborgs läns distrikt, varvid Sjuhäradsbygden med Borås museum skulle avskiljas från länets nordligare delar."

Redan nu föreligger klart behov av en landsantikvarie med heltidstjänstgöring för den södra länsdelen. Kan emellertid för närvarande ett särskilt landsantikvariedistrikt icke där komma till stånd, borde De sju häradernas kulturhistoriska förening i varje fall erhålla ett motsvarande bidrag för avlöning av sin tjänsteman som det i propositionen ifrågasatta för fackutbildade befattningshavare.

För närvarande lämnar Borås stad ett anslag till föreningen av 5 000 kr. och Älvsborgs läns landsting 1 000 kr. Med stadens anslag är dock det villkoret förknippat, att beloppet icke får användas till avlöningar. I övrigt anskaffar föreningen genom medlemsavgifter och insamlingar årligen ett belopp av minst 4 000 kr. Någon lönefond av lotterimedel har icke kunnat uppläggas. Västergötlands fornminnesförening och Dalslands fornminnes- och hembygdsförbund ha i detta avseende erhållit företräde. De resurser, som föreningen förfogar över, äro sålunda långt ifrån tillräckliga för att utgöra ett betryggande underlag för en fruktbringande verksamhet. De äro dessutom osäkra.

Då emellertid skäl finnes antaga, att riksdagen i händelse av bifall till Kungl. Maj:ts förslag till en början beträffande anslagsbelopp icke vill sträcka sig längre än vad i propositionen angivits, synes ingen annan utväg i här berörda fall kunna med fördel tillgripas, än att Älvsborgs län vid riksdagens beslut i frågan likställas med exempelvis Hallands län, där statsrådet framhållit, att i länet finnas två större museer, som sinsemellan fördelat sina samlingsområden såväl geografiskt som sakligt, och utgår ifrån, att i sådant särpräglat undantagsfall vederbörande sammanslutning skall från nu ifrågasvarande anslag kunna erhålla det stöd, som finnes nödvändigt för upprätthållande av den nuvarande organisationen.

Med anledning av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition
nr 223 ville beakta de synpunkter, som här ovan blivit anförda.

Stockholm den 5 april 1945.

Alarik Hagård.

John Ericsson.

K. A. Ryberg.

Ragnar Sveningsson.

Einar Andersson

i Hyssna.
